

Nauji TSPMI parengti leksikografiniai leidiniai

Gausėjančią Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto knygų lentyną pastaraisiais metais papildė trys nauji leksikografiniai leidiniai – „Politikos mokslų enciklopedinis žodynas“ (ats. redaktorius Algimantas Jankauskas), Egdūno Račiaus „Islamo žinynas“ ir Gedimino Vitkaus „Europos Sąjungos užsienio politika. Trumpas vadovas“. Vasario 13 dieną leidiniai buvo pristatyti tarptautinėje Vilniaus knygų mugėje.

Politikos mokslų enciklopedinį žodyną sudaro daugiau nei 400 terminų, išdėstytų abėcėlės tvarka. Terminų straipsniuose pateikiamos enciklopediškai susistemos žinios apie svarbiausias politikos mokslų šakas – politikos teoriją ir metodologiją, lyginamąją politiką, tarptautinius santykius, viešąją politiką ir administravimą. Šiuo žodynu pradėtas lietuviškosios politikos mokslų terminijos norminimo darbas.

Politikos mokslų lietuviškosios terminijos kūrimas ir norminimas tebėra nemaža politikos mokslų raidos spraga Lietuvoje. Iki šiol dėl terminijos norminimo praktikos stokos vienai ar kitai sąvokai perteikti dažnai vartojami skirtingi terminai, nesistengiama ieškoti tinkamų lietuviškų atitikmenų. „Politikos mokslų enciklopedinis žodynas“ buvo rengiamas bendraujant su Valstybinės lietuvių kalbos komisijos ekspertais. Dėl kai kurių terminų buvo ilgai diskutuojama, ieškant terminologijos principų, kalbos taisyklingumo ir stiliaus reikalavimų atitikimo. Valstybinė lietuvių kalbos komisija aprobavo žodyne pateiktus terminus. Tai reiškia, kad žodyno terminai teiktini vartoti, jie yra įtraukti į terminų banką, vartojami rengiant Lietuvos Respublikos teisės aktus (pl. žr. Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymą, 2003 m. gruodžio 23 d., Nr. IX-1950). Sykiu ir visa politologų bendruomenė, studen-

tai ir dėstytojai, politikai ir tyrėjai nuo šiol turės paisyti sunormintos terminijos. Pavyzdžiui, iš dalies jau vartotas, bet netaisyklingos darybos terminas „saugumizavimas“ (ang. *securitisation*) sunormintas į „sugrėsminimas“; įvairiai verstas angliškas terminas *cleavages* lietuviškai sunormintas „visuomenės skirtis“; „relevantinė partija“ keistina į „reikšminga partija“ ir kt.

Žinoma, kad atliktas darbas yra tik politikos mokslų lietuviškosios terminijos kūrimo ir norminimo pradžia. Skaitytojai, be abejo, turės pastabų ir pasiūlymų – juos reikėtų siųsti į Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutą (Vokiečių g. 10–210, LT-01130 Vilnius) arba el. paštu: tspmi@tspmi.vu.lt Pastabos labai praverstų pildant ir tikslinant žodyno vardyną, terminų apibrėžtis, rengiant žodyno internetinę versiją.

Prof. Gedimino Vitkaus parengtas *Europos Sąjungos užsienio politika: trumpas vadovas* – tai sistemingas įvairiapusės Europos Sąjungos užsienio politikos plačiąja prasme, apimant ir politinius, ir ekonominius šios veiklos aspektus, pristatymas. Čia skaitytojas ras visų svarbiausių ES užsienio politikos krypčių – prekybos, vystymo, humanitarinės pagalbos, plėtros, kaimynystės, diplomatijos ir krizių valdymo – apibūdinimą ir ES žinioje esančių užsienio politikos priemonių (ekonominių, finansinių, politinių, diplomatinė, o pastaruoju metu ir karinių) pristatymą, sprendimų priėmimo procedūrų ir institucijų aprašymą, santykių su pagrindiniais tarptautiniais partneriais vertinimą ir svarbiausių problemų, su kuriomis susiduria ES, įvardijimą.

Knyga turi vadovėlio ir enciklopedinio žinyo bruožų – viena dalis medžiagos pateikiama nuosekliai, o kita – išdėstyta abėcėles tvarka. Toks medžiagos išdėstymas yra parankus ir tiems skaitytojams, kurie nori greitai susirasti ar patikslinti pageidaujamą konkrečią informaciją, ir tiems, kurie nori knygą naudoti kaip nuoseklių studijų vadovą ir susipažinti su pristatomo dalyko visuma.

Abiem tikslams pasitarnaus atitinkamai ir užtekčiai išsamus įvadas į Europos Sąjungos užsienio politiką, ir žinyo dalis, apimanti iš viso apie 130 terminų aprašymus, ir 50 papildomų paieškos nuorodų. Visi svarbiausi terminai išversti į pagrindines ES užsienio politikos praktikoje vartojamas kalbas – anglų ir prancūzų. Įvado tekste skaitytojas ras paryškintus terminus, kurių platesnį apibūdinimą galima rasti šios knygos žinyo dalyje. Nuosekliai studijuoti šį dalyką galima ir pasitelkus knygos pabaigoje pateikiamą

dalykinę rodyklę. Na, o greičiau rasti pageidaujama terminą padės raidinė ir dvikalbės anglų–lietuvių ir prancūzų–lietuvių rodyklės.

Doc. Egdūno Račiaus *Islamo žinynas* parengtas daugiau kaip dešimtmetį Lietuvos aukštosiose mokyklose islamo ir musulmonų kultūrų tematika dėstytų kursų pagrindu. Šiandien, kai islamo plitimas tampa globaliu reiškiniu, gausėja musulmonų bendruomenių Europoje, kai tampa aktuali kultūrinė ir politinė musulmonų visuomenių bei valstybių reislamizacija ir galiausiai smurtingas džihadizmas, būtina ir Lietuvoje turėti referentinį šaltinį, kuriame glaustai ir tiksliai būtų aprašyti pačių musulmonų vartojami su islamu siejami terminai. Siekiant prisidėti prie Lietuvos gyventojų kultūrinio prusinimo ir kultūrinės jautros lygio kėlimo ir buvo parengtas „Islamo žinynas“.

Pirmasis Lietuvoje tokio pobūdžio daugiau kaip 250 svarbiausių ir dažniausiai vartojamų islamo terminų apimantis žinynas skirtas visiems, norintiems susipažinti su islamu – visų pirma, jo normatyvine puse, tačiau ir kultūrinėmis plotmėmis. Nors žinynas skirtas lietuvių auditorijai – visų pirma akademinėi bendruomenei, žurnalistams, politikams, valstybės tarnautojams – jame nagrinėjami dalykai jokiū būdu nėra specifiskai „lietuviški“. Šalutinis geidaujamas žinyno tikslas yra prisidėti prie lietuviškosios terminijos islamo tematika kūrimo ir norminimo.

Žinyne terminai išdėstyti abėcėlės tvarka. Kiekvieno termino aprašą sudaro: lietuviškai transkribuotas antraštinis terminas didžiosiomis raidėmis; skliaustuose pateikiami angliškas atitikmuo, taip pat užrašymas originalo (arabų) kalba; termino apibrėžtis ir paaiškinimas; pabaigoje – nuorodos į kitus susijusius terminus. Kai kurie materialius objektus įvardijantys terminai pailiustruoti originaliomis iliustracijomis. Su islamo terminais angliškai parašytuose tekstuose susiduriančių skaitytojų patogumui žinyno gale pateikiama dvikalbė (anglų–lietuvių) rodyklė. Žinyno pabaigoje pridodamas naudotos ir rekomenduojamos literatūros sąrašas.

Sunorminta ir įtvirtinta terminija yra kiekvieno mokslo brandumo ženklas. TSPMI parengti leksikografiniai leidiniai žymi svarbų politikos mokslų raidos etapą Lietuvoje.

ALGIMANTAS JANKAUSKAS